

Praprotno seme

21. Nekoč je neki berač ležal kresno noč v hlevu na praproti. Pa se začneta pogovarjati dva junca. Prvi pravi drugemu:

»Oh, kaj ti, ki te bodo po krožnikih delili in častili — mene bojo pa v grapo zavalili in vrani me bojo žrli!«

D drugega dne je berač to povedal gospodarju, pa so se mu vsi domači rah-lali. Čez leto dni so pa res enega junca prodali, drugi pa je poginil. Šele takrat so se spomnili, da je berač imel praprotno seme pod glavo.

(Žehcula, Malenski Vrh)

Romanje

22. Pravijo, da mora vsak človek enkrat na svete Višarje romati; če ne živ, pa mrtev.

Ko je šla nekoč neka žena na svete Višarje, je srečala krastačo na poti. Pobrala jo je pa v rdečo ruto zavezala. Na Višarjah jo je nesla trikrat okoli oltarja, pa se je spremenila v zalo deklico. Prelepo se je ženski zahvalila:

»Sedem let sem hodila na svete Višarje, pa me je vsak s ceste vrgel. Neki furman me je celo povozil, da sem se še bolj martrala. Zdaj šele si se me ti usmilila!«

(Žehcula, Malenski Vrh)

Slehernik

23. Neki oče je bil sila slehern; sam ni vedel, kam bi denar spravil. Nazad-nje ga je v avšnico zbasal pa naročil, da kadar bo umrl, mu morajo avšnico dat v trugo pod glavo.

Ko je umrl, so naredili, kot je želel. Denar so pa zastonj iskali po hiši. Domači fant se pa nazadnje le spomni, da je bila avšnica čudno težka, ko jo je dal staremu v trugo. Potem so šli gospoda prosit, če bi ga lahko odkopali. Pustil jim je, češ zemlja naj vzame, kar je njenega, denar pa ni.

Odkopali pa odkrili so rakev. Notri je bil mož obrnjen na trebuh, tako da je grizel avšnico. Okoli glave je pa bilo vse polno kač, ki so se bile izglele iz priskoparjenega denarja.

(Žehcula, Malenski Vrh)

Strahovi

24. V plazarski bajti v Četeni Ravni je živel nek sila zleht človek, ki so mu rekli Joškovec. Neki večer je pod Nackovim oknom oponašal, ko so molili. Dvakrat so ga prišli kregat.

Potem jo je mahnil proti Podvrhu. Ko pride k Lenartovemu kozolcu, za-gleda sredi poti močno svetlobo pa odprto brezno pred seboj. Hoče iti nad potjo, a že grejo proti njemu ljudje s sabljami; hoče nazaj, a zgodi se ravno tako. Tedaj je iz kozolca pod potjo lato ven vrgel pa skozi kozolec planil in drl proti Lenartu. Tam je tako tolkel po durih, da se ni žlak od žlaka ločil.

Gospodar Matevž, brihten človek, je potem pravil, ko mu je odprl, da je bil ves potan, da je vsak las imel svojo kapljo. Potem sta pa blez vse luči pri-žgala in do zjutraj molila. Kasneje sta za kozolcem napravila še znamenje.

(Frančiška Alič, v. Tonetovka, Murove)

25. Pozimi zvečer so včasi pri vsaki hiši predli, sosedje so vasovali drug pri drugem in moževali. Največ govorice je bilo pri hiši tedaj, ko so imeli

čevljarje v šteri. Nekoč so ravno uganalce uganjevali, pa se odpro vrata in v hišo se pomoli strašanski gobec ter odpre čeljusti tako, da se je spodnja uprla v tla, zgornja pa v strop, in pravi:

»Šuštar šobec, kaj pa ta gobec?«

Čevljar pa hitro vstane, popade čevljski stol in ga pomoli pred pošast:

»Pa še ti povej, kaj je tole?«

Pošast ni vedela, da čevljski stol pomeni sveto trojico, ker ima tri noge, zato je pri tej priči izginila.

(Alojzija Dolenc, v. Tavčarjeva, Četena Rav)

Sveta Rotija

26. Včasih so ljudje svete Rotije dan praznovali. Podvršani so pa na ta dan prali štrane pri Strgarjevem koritu; z ljudi, ki so šli od maše, so se pa norca delali.

Čez nekaj časa so pa zagledali volka, ki je gazil sneg vprek čez golo strmino Starega vrha. Pod nogami se mu je trgal snežni plaz, se pognal navzdol in vse Podvršane pomedel v Bošticovo grapo. S Starega vrha je pa bilo slišati glas:

»Rotija! Rotija!«

Potem so pa Podvršani vsako leto praznovali sveto Rotijo. Še ko so drugod praznovanje opustili, so Podvršani praznovali naprej.

(Johana Dolenc, v. Tavčarjeva, Četena Ravan)

Veternik

27. Neka ženska je nekoč kruh pekla. Strašno ji je nagajalo pa kadilo se je zaradi vetra, tako da ga je preklinjala. Pa pride neki mož in jo vpraša:

»Zakaj si tako huda? Ne smeš tako kleti, čeprav se kadi!«

Ženska neha s kletvijo, oni pa pravi:

»Jaz sem ti nagajal, jaz sem Veter.«

Ženska vzame hlebec iz peči pa ga mu da. Tisti čas, ko je jedel hlebec, je bil čisto miren; ko je pojedel, pa pravi:

»Ti — ko bi ti ne bila meni hlebca dala, bi bil jaz tebe semlel kot mlinski kamen moko!«

(Valentin Rupar, v. Tinač, Gor. Žetina)

V risu

28. Kmet Markuš iz Gorenje Žetine in njegov hlapec sta šla v ris. Eno leto staro leskovo šibo sta na sveti večer opolnoči potisnila v špranjo za spovednico. Tam je čakala do drugega božiča, ne da bi kdo zanjo vedel. Eno leto nista šla nič k spovedi. Na sveti večer nista smela nič božičnega kruha pokusiti. Še pred polnočjo sta šla na Kal na križpotje; tam se ne sliši zvonjenja, tam še ni šel duhovni mimo z Bogom.

Ko sta prišla na cilj, je Markuš s šibo potegnil ris okoli:

»Bliže mene nič!«

Zmolila sta očenaš narobe in čakala. Opolnoči se je odprla zemlja in ogenj je butnil iz nje. Izpod neba se je usula ploha vil, kos in bran, vse mogoče zveri